

Viðgerð í undantaksstöðu

Politiska viðgerðin av uppskotinum um nýggja stýrisskipan fyri 20 árum síðani var merkisverd og eyðkend av, at tað so at siga kom speril í tíðarætlanina, tá ið lögtingsvalið varð útskrivað at vera 7. juli.

Stýrisskipanarlógin verður søgd at hava hægri tignarstig enn aðrar lögtingslógir. Soleiðis verður sagt í stýrisskipanarlóginum frá 1994, og har verður eitt nú víst á, at hon skuldi verða samtykt óbroytt av tveimum lögtingum, og at broytingar í lógini skulu samtykkjast av tveimum lögtingum.

Hóast hesa serstöðu so heimilaði tingið sær at víkja frá tíðarfreistunum í tingskipanini, tá ið lógin varð viðgjørð og samtykt – bæði í fyrra førinum og í seinna førinum. At tað kom speril í politisku viðgerðina komst av, at lögtingsval varð útskrivað, áðrenn tað varð roknað við, at val skuldi vera.

Fyrsta viðgerð var 6. apríl 1994. So varð uppskotið beint til nevndarviðgerð. Fyrsti fundurin í serligu nevndini var 2. juni, ella trettan dagar eftir at lögtingsvalið varð útskrivað, 22. juni legði nevndin álit fram, og fyri at fáa lógina samtykta innan ásetta tíðarmarkið varð lógaruppskotið til bæði aðru og triðju viðgerð 28. juni 1994 ella undir valstríðnum til lögtingsvalið. Tá varð tað endaliga samtykt við 24 atkvøðum fyri og ongari ímóti.

Summarvalið 1994

So snúði politiska dagsskráin fyri 20 árum síðani seg um valstríð fram til 7. juli, tá ið ivaleyst minnisríkasta lögtingsvalið í heimastýris-tíðarskeiðnum varð hildið. Hetta var bara annað lögtingsvalið í juli mánað í 20. öld. Tað fyrra var 18. juli 1906, sum var fyrsta valið eftir floksbýtið á tingi.

Valluttøkan 7. juli 1994 var 81,3 prosent. Á valinum í 1990 var hon 86,1 prosent, og á valinum í 1998 var hon 87,5 prosent.

Á valinum í juli 1906 vann sambandsflokkurin, sum fekk 12 tingmenn, meðan sjálvstýrisflokkurin fekk átta tingmenn. Úrslitið á valinum 7. juli 1994 var, at sambandsflokkurin taldist millum vinnararnar. Stórar broytingar vóru millum flokkarnar í tingmannatali: Fólkaflokkurin 6 (-1), Sambandsflokkurin 8 (+2), Javnaðarflokkurin 5 (-5), Sjálvstýrisflokkurin 2 (-1), Tjóðveldisflokkurin 4 og Kristiligi Fólkaflokkurin 2.

Nýggir flokkar á tingi vóru Verkamannafylkingin (+3) og Miðflokkurin (+2).

Umframt at fleiri flokkar vóru broyttir nógv í stødd, og at tað vóru lagstir tveir flokkar aftrat, so var útskiiftingin stór millum tey, sum mannaðu tingið.

Afturvald vórðu Anfinn Kallsberg, Vilhelm Johannesen, Heini O. Heinesen, Edmund Joensen, Jógvan I. Olsen, Lasse Klein, Signar á Brúnni, Tordur Niclasen, Óli Breckmann, Lisbeth L. Petersen, Finnbugi Arge, Marita Petersen, Helena Dam á Neystabø, Finnbugi Ísakson, John Petersen, Jógvan Adolf Johannesen, Jóannes Eidesgaard og Henrik Old.

Nývald vóru Álvur Zachariasen, Óli Jacobsen, Kjartan Joensen, Maria Hansen, Jógvan Durhuus, Ivan

SAMGONGUSKJAL

millum Sambandsflokkin, Javnaðarflokkin, Verkamannafylkingina og Sjálvstýrisflokkin

Endamálið er at gera tað liviligt hjá fólki í einum skipaðum, stabilum, sosialt rættvísnum og rættarlíga trygnum samfelagi, at fáa javnvág í samfelagsbúskapin, at útvega føroyska samfelagnum størri innviður, at røkja fiskastovnnarnar á Føroyaleiðunum við skynsemi og við ábyrgd fyri framtíðini, at fáa fiskivinnuna at bera seg, at bota um marknaðarviðurskifti sum heild, at fáa lønsemi aftur í vinnuna, at skapa nýggj arbeidsplass, at lækka skattatrygð, at bota um trupulleikarnar hjá sethúsaeigarum, at verja umhvørvið á sjógvi og landi og at røkja og menna føroyskan mentanar- og siðarv.

Svenning Tausen heldur her málsliga í teymarnar á politikkarunum. Mynd: Kalmar

Johannesen, Jørgen Niclasen, Bjarni Djurholm, Bjørn á Heygum, Kristian Magnussen, Jenis av Rana, Jákup Olsen, Jákup Joensen og Ingeborg Vinther.

Tey, sum ikki bjóðaðu seg fram aftur ella ikki vóru aftuvald, vóru Karl Heri Joensen, sum var kominn í tingið fyri Asbjørn Joensen, Niels Pauli Danielsen, Olaf Olsen, Jørgen Thomsen, Terje Davidsen, Thomas Arabo, Svend Aage Ellefsen, Frank Davidsen, Jógvan Sundstein, Birgir Danielsen, Atli P. Dam, Flemming Mikkelsen, Sverre Midjord og Hergeir Nielsen.

Í fløkju við valbrøvini

Átta dagar eftir at lögtingsvalið hevði verið, samtykti landsstýrið, sum var fyribils starvsstjórn, at leggja uppskotið um nýggja stýrisskipan fyri nývalda lögtingið. At tað ikki varð biðað við hesum inntil á ólavsoku hevði sína orsök.

Undir skipanini, sum hevur verið galdandi síðani á ólavsoku í 1995, er bara ein tingseta. Hon er frá á ólavsoku og til á ólavsoku. Undir gomlu skipanini var møguleiki fyri fleiri

tingsetum í einum tingári.

Eftir lögtingsvalið 7. juli 1994 ella fyri 20 árum síðani var politiska skipanin upptikin av formliku ásetingunum, sum í hesum førinum vil siga, hvussu tað nú skuldi vera við nývalda tinginum og ólavsokunum. Hildið varð, at tað fór ikki at bera til hjá nývaldu tingmonnunum at ganga í skráðgongu á ólavsoku, uttan at valbrøvini vóru kannað og góðkend og tingið hevði góðkent lögtingsvalið. Tí var neyðugt at stevna nývalda tinginum saman fyri ólavsoku.

Tá ið hetta varð gjørt, so var talan um nýggja tingsetu. Uppi í tí hekk, at so var neyðugt hjá nývalda tinginum at viðgera og samtykka stýrisskipanarlógina, áðrenn tað á ólavsoku varð farið undir nýtt tingár. Ásetingarnar søgdu, at fyri at nýggja stýrisskipanin skuldi verða lóg, so skuldi hon samtykkjast í einum lögtingi og síðani í fyrstu tingsetuni eftir valið samtykkjast óbroytt av nýggjum.

Marita Petersen legði 20. juli vegna landsstýrið, sum altso var starvsstjórn, uppskotið um stýris-

skipanarlóg, sum undan valinum var samtykt, framaftur. 22. juli var tað til fyrstu viðgerð, og so varð uppskotið beint í serliga nevnd at verða viðgjørt.

25. juli vórðu 2. og 3. viðgerð av uppskotinum, sum var endaliga samtykt við 29 atkvøðum fyri og ongari ímóti, og 26. juli varð lógin lýst at fáa gildi frá á ólavsoku 1995 – burtursæð frá grein 33, sum snýr seg um broytingina frá kollegialum stýri og til ráðharrastýri og um leiklut lógmans í hesum sambandi. Henda greinin varð sett at koma í gildi á ólavsoku í 1996. Tá var landsumsitingin umskipað. Hesum arbeiðnum stóð Finn Norman Christensen fyri. Hann var forstjóri í Tinganesi frá 1. juni 1995 og fram til 1. august 1996.

Næsta árið – frá á ólavsoku 1994 og fram til á ólavsoku 1995 – varð arbeiðt við uppskoti um nýggja tingskipan.

Ólavsokundag fyri 20 árum síðani gekk nývalda tingið saman við starvsstjórnini og prestum og embætismonnum í skráðgongu í kirkju og aftur úr kirkjunum og niðan á tinghúsvøllin. Hetta var seinasta

ferðin, at løgmaður og ríkisumboðsmaðurin gingu lið um lið fremstir í skráðgonguni, meðan lögtingsformaðurin og varabiskupurin gingu teimum næstir.

Eftir at Jógvan Ingvar Olsen, lögtingsformaður, hevði sett tingið, helt Marita Petersen lógmansrøðuna, sum er tann einasta lógmansrøðan, ið er hildin, uttan at løgmaður hevur havt samgongu aftanfyrir seg.

Mikroovnur og brenniovnur

Á valinum fyri 20 árum síðani vóru sambandsflokkurin og nýggju flokkarnir, miðflokkurin og verkamannafylkingin, stóru vinnararnir. Fýra ár seinni var tjóðveldi stóri vinnarin. Tá varð fullveldislandsstýrið skipað millum fólkaflokk, tjóðveldisflokk og sjálvstýrisflokk.

Millum átøkini hjá fullveldissamgonguni var arbeiðið at fyrireika grundlógaruppskot. Seinni varð navnið broytt til nýggja stjórnarskipan.

Umframt uppskot um sjálvu stýrisskipanina, valdsbýtið og eftirlit og ásetingar um, hvussu farast skal fram, tá ella um Føroyar og føroyingar ynskja broytingar í ríkisrættarlíggum viðurskiftum og sáttmálum verður í álitinum nógv gjørt burtúr ásetingum um rættindi og skyldur. Jóan Pauli Joensen, professari, var formaður í nevndini, og Kári á Rógvi, sum nú er professari, var fyrstu árin skrivari og seinni næstformaður í nevndini.

Spurningurin um nýggja stjórnarskipan hevur verið uppi og vent í øllum valskeiðunum síðani 1998. Málið hevur verið viðgjørt í tinginum og í serligum nevndum, og nógvir fundir og samráðingar hava verið, men tað er ikki eydnast at finna breiðu semjuna um hetta málið, sum tað hevur verið dyrgt eftir.

Myndaliga kann sigast, at stýrisskipanarlógin fyri 20 árum síðani, sum var grundað á álitini frá 1994, varð viðgjørð í mikroovni og harvið uttan møguleika at verða vend og snarað, og breiður meiriluti í tinginum tók undir við henni. Uppskotini, grundað á álitini frá 2006, hava verið viðgjørð í brenniovni, har tað hevur verið møguleiki at venda og snara spurningum og avbjóðingum, uttan at tað hevur borið til at evna lógaruppskot til, sum hevur vunnid breiða undirtøku í tinginum.

Hetta valskeiðið er lítið lagt aftrat eldinum, sum harvið hevur verið lítil og kraftarleysur.

Sjálvandi fer spurningurin um nýggja stýrisskipan ella stjórnarskipan ella grundlóg aftur at koma á dagsskrá. Tríggir tingmenn, sum vóru við til at viðgera uppskotið fyri tjúgu árum síðani, eru framvegis valdir tingmenn – Bjarni Djurholm, Jenis av Rana og Jørgen Niclasen, sum tó hevur latið tingsessin frá sær, meðan hann er landsstýrismaður í fíggjarmálum.

Spurningurin er, hvørji av teimum, sum nú manna politisku sessirnar, vera har um tjúgu ár, og um tað um tjúgu ár verður sama stýrisskipan galdandi, sum var samtykt heita politiska summarið upp undir ólavsoku í 1994.